

TAKKELİ DAĞ (KEVELE KALESİ) VE KONYA TARİHİ BAKIMINDAN ÖNEMİ*

Yrd. Doç. Dr. Hasan Bahar**

A) ADI VE KONUMU:

İç Anadolu Bölgesinde yer alan Konya vilâyetinin şehir merkezinden yaklaşık 10 km. batıda yer alan, ikiz tepelerden doğuda olanına, yöre halkı tarafından "Takkeli Dağ" denilmektedir (Bkz. Hrt., 1).

Takkeli Dağ tarih içinde bir çok isimler almıştır. Bizans Dönemi kaynaklarında adından Kaballa olarak sözedilmektedir (1). Calder ve Bean, Anadolu'nun klasik dönemini gösteren haritalarında Caballa'nın (Kaballa) Konya'nın yaklaşık 8 mil batı-kuzey-batı istikametinde ve 5.300 fit'lik yükseklikte olduğunu belirtmişlerdir (2). Anadolu'nun Türkler tarafından fethinden sonra Kaballa Kevele şekline dönüştürülerek kullanılmaya başlanmıştır. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Kevele ya da Kevale olarak kullanılan isim (3) günümüzde de kullanılmaktadır. Anonim Selçukname'de Süleymanşah'ın Konya'yı Martavkosta'dan, Gevale kalesini de Romanus Makri'den aldığı belirtilmiştir (4). İ. Hakkı Konya'lı Kevele adının Frig tanrıçası Kübele'den (Sibel) geldiğini ileri sürmüştür (5).

B) FİZİKİ DURUM:

Takkeli Dağ'a en yakın modern yerleşim birimi olarak, 1 km. doğusunda bulunan, 20 hanelik Sarayköy yer almaktadır. Takkeli Dağ'ın İkizi olan kuzey-batısındaki Büyük Kevele Tepesi 2 km. uzaklıkta yer alıp 1710 m. yüksekliğe sahiptir. Konya Beyşehir karayolu tepenin kuş uçuşu 2.5 km güneyinden geçmektedir. Kuzeyinde bulunan Sille ise tepeye 3.5 km. uzaklıktan geçer. Dağın tepesinde yer alan Kevele Kalesi Konya Ovası'nı ve Konya-Beyşehir yolunu kontrol eden jeopolitik bir konuma sahiptir (Bkz. Res., 1).

Fiziki görünümü takke şeklinde olan bu volkanik tepenin yüksekliği yak. 1643 m. dir. Tepe üç jeolojik tabakaya ayrılabilir: En üst tabaka kayaç topluluklarından andezit ve tüfler ile kaplıdır. Andezitler genel olarak neojen öncesi teşekkül etmişlerdir.

Andezit ve tüflerden sonraki ikinci tabakada neojen yaşlı, yumuşak ve beyaz renkli marnlı kireç taşları mevcuttur. Altda yer alan üçüncü tabaka ise kalkerli bir yapıya sahiptir (6).

C) BİTKİ ÖRTÜSÜ:

Bitki örtüsü, Irano-Turanion floristik bölgesi sınırları içinde yer alır. Bu bölgenin özelliğini yansıtan step bitkileri ile kaplıdır. Bölgenin daha önceleri ormanla kaplı olduğu ve hızlı tahribat sonucu ormanların yok olduğu ve step bitkilerinin yerleşmeye başladığı anlaşılmaktadır. Ormanların yakın zamana kadar bulunması ve aşırı hayvan otlatması sonucu step bitkilerinin henüz birlik oluşturamadığı sonucuna varılmıştır (7).

D) BÖLGENİN TARİHÇESİ:

Konya çevresindeki yerleşmelerden bölgenin neolitik dönemden itibaren iskan edildiği anlaşılmaktadır. Konya bölgesinde Pleistosen'den Holosen'e geçiş sonrası, G.Ö.9000 yıllarında göl sularının 1002 metreye inmesiyle yerleşmelerin başladığı anlaşılmıştır. Bölgenin tarih öncesi yerleşmeleri olan Can Hasan III, Su-berde, Erbaba, Hacılar ve Çatalhöyük'ün en alt tabakalarındaki iskan, suların bu dönemdeki çekilmesi ile gerçekleşmiştir (8).

Konya Karahöyük'teki yapılan kazılarda Kalkolitik dönemden itibaren yerleşmenin olduğu ortaya çıkarılmıştır. Özellikle, M.Ö. II. bin yılları başlarında önemli bir ticaret merkezi durumunda olduğu, bulunan mühür baskılarından anlaşılmaktadır (9).

Konya Hitit Dönemi Luvi kültür bölgesi içinde yer almaktaydı. Ancak bu kültür içinde Hitit etkileri bulunmaktaydı (10). Hititler zamanında, Luvi tanrısı Tarhunt'dan dolayı Tarhundaşşa olarak adlandırılan bölgenin kuzeyinde yer almıştır (11).

Konya Alaettin Tepesi'nde ise M.Ö. I. bin yıllarından itibaren yerleşmenin olduğu ortaya çıkarılmıştır. Özellikle, M.Ö. II. bin yılları başlarında önemli bir ticaret merkezi durumunda olduğu, bulunan mühür baskılarından anlaşılmaktadır (9).

Konya Hitit Dönemi Luvi kültür bölgesi içinde yer almaktaydı. Ancak bu kültür içinde Hitit etkileri bulunmaktaydı (10). Hititler zamanında, Luvi tanrısı Tarhunt'dan dolayı Tarhundaşşa olarak adlandırılan bölgenin kuzeyinde yer almıştır (11).

Konya Alaettin Tepesi'nde ise M.Ö. I. bin yıllarından itibaren yerleşmenin olduğu ortaya çıkarılmıştır (12). Herodot, kitabında Frigya'luların Kapodokya'daki Kızılırmak'a kadar uzandığını belirtmiştir (I. 72). Lykaonia'dan ilk söz eden kişi, Klasik dönem Grek yazarlarından Xenophon olmuştur (I. 2. 9). Bu bölgeyi Pres kralı Kyus ordusu ile beş günde geçebilmiştir. Aynı zamanda Xenophon İkonion'u (Konya) Frigya'nın en son şehri olarak zikretmektedir (I. 2,9). W.M. Calder bölgede yaptığı araştırmalar sonucunda Konya çevresinin Frig kültürünü Roma dönemine kadar taşıdığını ileri sürmüştür. Bu çalışmalarda Konya Doğu Frigya, ya da Galatya Frigya'sı içinde ele alınmıştır (13).

Bölge bir süre Perslerin yönetiminde kalmıştır. Daha sonra Büyük İskender'in eline geçmiş ve o ölünce de Selevkos'un kontroluna girmiştir (14). Konya'nın 40 km. kuzeyinde yer alan Laodiceia bu dönemde kurulmuş ve yol kavşaklarında olması nedeniyle hızlı bir gelişmeye sahne olmuştur. Peutinger Tablosu'nda Efes'ten başlayarak Seleukeia'ya kadar uzanan yol güzergahın üzerinde Konya'da İkonium) yer almaktaydı. Bu yol Magnesia (Manisa), Tralles (Aydın), Antiokheia (Yalvaç), Laodiceia, Apameia (Dinar), Philomelion (Akşehir), Tyriaion-Amorion'a uzanıyordu (15).

Selevkoslar kralı Antiokhos III, Toroslar kuzeyindeki topraklarını, Lykaonia Bölgesi de dahil olmak üzere Apameia Barışı (M.Ö. 188) sonucu Bergama kralı Eumenes'e bırakmak zorunda kaldı (16). Bölge bu tarihten sonra Roma'nın müttefikleri olan Bergama'nın elinde kaldı.

Bergama'lılardan sonra bölgeye Roma'lılar hakim oldular (Livius, XXXVI. 54. XXXVIII. 39). Bütün bu yönetim değişikliklerine rağmen halkta bir değişiklik olmamıştır (17). M.Ö. 39 yılında Antonios, bölgenin başkenti Laodiceia olmak üzere vassal bir krallık olarak Polemon'a ve kuzey ve doğusunu da Galatya kralı Amyntas'a verdi (18). Amyntas, Roma adına bölgede sınırlarını genişletti. Octavianus Actium'da Antoius'u M.Ö. 31 yılında yenince bu savaşta kendisini destekleyen Amyntas'a bölgenin yönetimini yeniden vermiştir. Amyntas Torosların kadar genişlettiği sınırlarını korumak için İsaoria bölgesine bir sefer yaptı. Bu seferde Homanadlar'ın bir pususu sonucunda Suğla Gölü civarında öldürüldü (M.Ö.25) (19).

Amyntas ölünce Augustus bu bölgeyi de içine alan ve sınırları geniş Provincia Galatia eyaletini kurdu. Lykaonia'da Colonia Iulia Felix Gemina Lystra kolonisini kurarak bölgede Romalılaştırmaya önem verdi. Bölgedeki gücünü, Via Sebaste adı verilen yol şebekesini yaparak sağlamlaştırmaya çalıştı. M.Ö.6 yılında başlayan bu yol şebekesi M.Ö.4 yılında bitirilmiştir (20). Augustus zamanında başlatılan Latinleştirme hareketinin başarılı olduğu söylenemez. MS.3. yüzyıl sonlarında Likonia'nın Galatya, Pisidya ve İsaoria arasında paylaşıldığını görüyoruz. M.S.4. yüzyılda ise oluşturulan Lykaonia eyaleti güneyde Beyşehir gölünün batısına kadar uzanmıştır (21).

Konya Bizans imparatoru Heraklios'un kurduğu Thema'lar sisteminde Anatolikan Theması içinde yer aldı (22). Bizans döneminde Kevele Kalesi, Caballa olarak geçmektedir (23).

Türkler Konya'ya ilk kez M.S.1069 yılında gelerek şehri ele geçirmişler, ancak bu fetih uzun sürmemiş ve kısa bir süre sonra geri çekilmişlerdir. Konya'nın kesin olarak Türklerin eline geçmesi 1071 yılından sonra gerçekleşti. 1080 yıllarında Kutsalımoğlu Süleyman zamanında Marmara'ya kadar bütün Anadolu fethedilmiş ve bu topraklar üzerinde Anadolu Selçuklu Devleti kurulmuştur. Devletin başkenti 1197 yılına kadar İznik iken, bu tarihte Konya'ya nakledilmiştir (24).

Konya Anadolu Selçuklularına başkentlik yaptığı yıllarda en parlak dönemini yaşamıştır. Günümüzde, Selçuklu kültürünü yansıtan saray, cami ve medreselerden ayakta kalanları mevcuttur. Başkent yol şebekeleri ile çevresindeki şehirlere bağlanmıştır. Yollar üzerinde yarı han yarı karakol mahiyetinde ribat'lar yaptırılmıştır (25). Bizans imparatoru Manuel ile Selçuklu Sultanı Mes'ud arasındaki bir mücadele sonucu Mesud'un Takkeli Dağ (Caballa) yakınlarına çekildiğini öğreniyoruz (26).

Kevele Kalesi Selçuklu dönemi hükümdarlarının eğlence yeri idi. Padişahlar özellikle yaz aylarında Takkeli Dağ'a gidiyorlardı. Kış mevsiminde de burada avcılık yapmaktaydılar (27). Selçuklu yönetimi XIV. yüzyılda sona erer. XIII. yüzyılın son çeyreğinden itibaren bölgede İlhanlılar'ın nüfuzu vardır. Kısa bir süre sonra Karamanoğulları Konya'ya hakim olur. 15 Mayıs 1276 tarihinde Karamanođlu Mehmet Bey Konya'yı ele geçirir. Kendi fikrinden olan Selçuk hanedanından İzzeddin Keykavus'un oğlunu padişah ilan eder (28).

Osmanlıların Fatih zamanında Konya'yı fethi sırasında (1464) İbrahim Bey Kevele'ye sığınmak istemiş hisara gire.neden hisarın kapısında eceli gelerek ölmüştür (29). Fatih 1467 yılında Konya iç kalesini tamir ettirirken, Kevele kalesini yıktırılmıştır (30). Kalenin kısaca verdiğimiz tarihi seyrinden arta kalan eserler ise şunlardır:

E) TAKKELİ DAĞ TARİHİ KALINTILARI

Takkeli Dağ'da günümüze kadar gelebilmiş çeşitli dönemleri yansıtan kalıntılar bulunmaktadır. Bu kalıntıları şu şekilde sınıflandırabiliriz:

- 1) Kale Surları,
- 2) Sarnıçlar,
- 3) Tapınak,
- 4) Kaya Mezarları,

- 5) Antik yol,
- 6) Keramik Buluntuları.

1) Kale Surları:

Kevele başlıca iki yapım evresi geçirmiştir. I. Evre daha geniş bir alana oturmuştur. Yaklaşık 150 x 75 m. ebadındaki bu kat, 150 x 200 m. genişliğinde doğu-batı yönünde uzanmaktadır. Ancak alan volkanik, erimesi kolay andezit kayalığının üzerine oturduğu için, surların temelleri büyük oranda kayarak yok olmuştur. Bu nedenle kalenin sur temelleri daraltılmış, II. Evre 100 x 150 m. genişliğindeki bir alana inşa edilmiştir.

I. Evre surlarının mimarisi iri ve kaba taşlarla yapılmıştır. Dağın tepesini tesviye ederken çıkarılmış bu taşların yaklaşık 150 x 75 cm. ebatları bulunmaktadır. Taşlarda herhangi bir şekil kazandırmak için yapılmış işçilik yoktur. Taşlar dikdörtgen ve poligonal (çokgen) şekillerdedir (Res.,2). Bu durum mimarinin dönemini tanımlamamızı güçleştirmektedir. Ancak mimarideki bu durum bize M.Ö. II. Bin yıl ortalarında gelişen, işlenmemiş kiklopik taşlarla örülmüş Hitit yapı tekniğini hatırlatmaktadır. Boğazköy Büyükkale Yapı E'deki ve Yapı C'deki duvar tekniği benzer özellikler göstermektedir (31). Hitit imparatorluk çağı mimarisinde büyük moloz taşların yontularak düzeltildiği bir geçiş dönemi yaşanmıştır. Ancak, taşların derzlerindeki gördüğümüz düzeltme işlemini, dış yüzlerinde aynı oranda görememekteyiz. Dış yüzler doğal görünümüne yakın bir şekilde bırakılmıştır (32). İmamkulu ve Yazılıkaya'da bulunan Hitit duvarları bu özellikleri yansıtmaktadır (33). Konya çevresinde Kızıldağ, Karadağ, Eflatunpınar, Fasıllar ve Yalburt gibi merkezlerde Hitit anıtları bulunmaktadır. Takkeli Dağ'dan görülebilen 10 km. uzaklıktaki Karahöyük'te Hitit yerleşmesi ortaya çıkarılmıştır. Takkeli Dağ'da Hitit kültürünü yansıtan hiçbir keramiğe rastlamadık. Karahöyük, Eflatunpınar ve Fasıllar arasında geçiş noktasında bulunan Kevele Kalesi için Hitit dönemi yerleşmesinin olduğunu söyleyebilecek kuvvetli bir kanıtımız yoktur. Fakat kaledeki I. Evre olarak değerlendirdiğimiz sur temelleri, Hitit etkilerinin olabileceği kanaatini uyandırmaktadır.

II. Evre surları kendi içinde üç döneme ayrılabilir. 1) Klasik, 2) Antik, 3) Ortaçağ, 1) Klasik Surlar, I. Evre surlarına göre taşlar daha küçülmüş ve düzeltilerek şekillendirilmiştir. Yine bu dönemde harç kullanılmamıştır. Köşeleri oluşturan taşlar dikdörtgendir. Yapının diğer kısımlarında çokgen taşlar ve araları küçük taşlarla beslenmiştir (Res., 3). Benzer surlara Neandria'da M.Ö.6.- 4. yüzyıl surlarında rastlanmaktadır (34).

2) Antik Surlar, Taşlardaki ebatların küçülmesi ile birlikte düzeltme işlemi daha da artmıştır. Sadece köşelerdeki taşlar değil duvarın yüzeyini oluşturan bütün taşlarda işçilikteki özen artmıştır (Bkz. res. 4).

3) Ortaçağ Surları, Bu surlar kireç harcı ile yapılmıştır. Kalenin en belirgin surlarıdır (Res., 4). Özellikle kalenin güney cephesindeki kulenin yak. 18 m.lik kısmı ayaktadır. Kule daire şeklinde yapılmıştır (Res., 5). İç kısmında dikdörtgen şeklinde sarnıç bulunmaktadır. Kulenin dış kısmında da karına yerleştirilmiş bir sarnıç mevcuttur.

2) Sarnıçlar:

Takkeli Dağ'da otuza yakın sarnıç bulunmaktadır. Bu nedenle "Sarnıç Kale" denilse yeridir. Bunlar yağmur ve kar sularını toplamak için yapılmıştır Kale üzerinde boş bir alan bırakmayacak kadar sarnıçlara yer verilmiştir. Öyleki bunlar bazı zaman sur ve burçların gövdelerine monte edilmişlerdir. Sarnıçlar tipoloji olarak dört gruba ayrılabilir. a) Kuyu şeklindeki sarnıçlar, b) Havuz şeklindeki sarnıçlar c) Tonozlu sarnıçlar, d) Kayaya oyulmuş sarnıçlar.

a) Kuyu Sarnıçları: Ortalama 150 cm. genişlik ve 300 cm. derinliğe sahiptirler. etrafları küçük taşlarla örülmüş ve üzeri harçla sıvanmıştır. Bu siva diğer sarnıçlarda da görülmektedir Siva en altta killi toprak, onun üstünde kum, kumlu tabakanın üstünde keramik parçaları övütülerek meydana getirilmiş olan harç, en üstte ise killi topraktan oluşmaktadır ve 2 cm. kalınlığa sahiptir. Bazı sarnıçlar daha sonraki dönemlerde kireçle sıvanmıştır.

b) Havuz sarnıçları: Bunlar 150 - 200 cm. genişliklere sahiptirler. Derinlikleri 70-80 cm. kadardır. Kuyu sarnıçlarda olduğu gibi etrafları taşla örülerek sıvanmıştır.

c) Tonozlu sarnıçlar: Dikdörtgen planda yapılıp, etrafları taşlarla örülmüştür. Bunlar da yukarıdaki belirttiğimiz siva örneği ile sıvanmıştır. İç kısımları molozla kaplı olduğundan yükseklikleri hakkında bilgimiz yoktur. Sarnıçların üzeri beşik tonozla örtülmüştür.

d) Kayaoygu Sarnıçlar: Bu türler Takkeli Dağ'ın kuzey eteğinde yer almaktadır. Dağın bu eteğinde bir tapınak ve kaya mezarları bulunmaktadır. Kaya mezarları ve tapınak arasında kayaya oyulmuş sarnıç belki de Takkeli Dağ'ın en ilginç sarnıcını oluşturmaktadır: Sarnıç anakayaya oyulmuştur. Sarnıcın kuzeye gelen duvarı kireç harçlı bir duvar ile örülmüştür. Sarnıcın kuzey batı köşesinden dört taş basamaklı bir merdiven ile inilir. Sarnıcın üstü kapalıdır. Sarnıcın uzunluğu 5.30 cm. ve genişliği 2.50 cm.dir. Kale surlarının hemen dibinden başlayan kanallarla sarnıcın suyu beslenmiştir. Bu kanallar kayaya oyulmuştur. En büyük olanı 100 cm. derinlik ve 150 cm. genişliğe sahiptir. Sarnıcın üç ya da dört metre yukarısında, kayaya oyulmuş yak. 5 m. derinlik ve 2,5 m. genişliğinde kar deposu bulunmaktadır. Bu deponun üstü açıktır. Bu açıklıktan, kar yağışlarından sonra, insanlar tarafından kar depolandığı anlaşılmaktadır.

3) Tapınak:

Kalenin yaklaşık 50 m. kuzeyinde kayaya oyulmuş bir tapınak mevcuttur. Tapınağın uzunluğu 18.20 m. ve genişliği 4.20 m.dir. Üstü beşik tonozla örtülüdür. Tapınak içinde yoğun bir dolgu tabakası olduğu için orjinal yüksekliği belirleyemedik. Mevcut yükseklik yaklaşık 4 m. dir. Tapınağın kuzey-doğu köşesi çökmüştür. Giriş kapısı bu çökmüş kısımda olmalıydı (Res. 7). Kuzeybatı kısmından da bir tünel girişi vardır fakat bu giriş erozyonla kapanmıştır. Genişliği hakkında bilgi sahibi olmak güçtür. Tapınağın güney ve doğu duvarlarına adak için dökdörtgen şeklinde nişler oyulmuştur. Kuzey duvarında üç adet pencere şeklinde açıklık vardır. Henüz bunların işlevi hakkında bir şey söyleyemiyoruz (Res., 8).

Tapınağın önünde 60. 30 m. genişliğinde bir platform yapılmıştır. Platform dinî merasimlerde kullanılmış olmalıydı.

İ.H.Konyalı'ya göre, bu tapınak Frig dönemine ait ve "Sibel Mabedi" dir (35). Elimizde yeterli belgemiz olmadığı için bu görüşe katılmıyoruz. Ayrıca Konyalı'nın tapınak içinde olduğunu söylediği haç ve kitabeyi de göremedik. Belki de ondan sonraki bir tarihte tahrip oldu. Tapınakta hristiyanlık dönemi ile ilgili hiçbir ipucuna da rastlamadık.

4) Kaya Mezarları:

Takkeli Dağ'da bulunan kaya mezarları dağın doğu ve batı eteklerinde yer almaktadır. Doğu yamaçlarındaki mezarlar kaleden 200 m. kadar uzaklıktadır. Dört adet mezar odası bulunmaktadır. Bunlar erozyon sonucu dolmuş olduğundan ölçüleri hakkında bilgimiz yoktur. İçlerinde en sağlam kalmış olanı bir kremasyon mezarıdır. Mezarın taban kısmında ölü külleri koymak için çukurlar yer almaktadır. Çukurların dibinde toprak dolgu olmasına rağmen yak. 30 cm.'lik mevcut derinliklere sahiptirler. Mezarın kuzey duvarında da adak koymak için nişler oyulmuştur. Mezarın doğu yönü girişinde ölü yakmada (kremasyon) kullanılmak için küçük bir platform yapılmıştır (Res., 9).

Batı yönünde dört adet kaya mezarı bulunmaktadır. Yukarıda ele aldığımız tapınak ve sarnıcın seviyesindedirler ve bir yol ile birbirlerine irtibatlıdır.

Bu mezarların benzerleri Sille ile Takkeli Dağ arasındaki vadi üzerinde de bulunmaktadır. Bu dönemde Takkeli Dağ ile Sille yerleşmesi arasında bir bağlantının olduğunu ortaya koymaktadır Aynı dönemde Sille'de yerleşmenin olup olmadığını anlamak için bölgede sistemli bir araştırma yapmak gerekir.

5) Antik Yol:

Kevele Kalesine güney eteklerinden çıkılmaktadır. Kale eteklerinden vadiye doğru inen yol doğuya yönelmektedir. Yol, dağın tepesinden kayan çakıllarla örtülmüştür. Kaleden 2 km. doğusundaki vadinin güneye bakan yamacında antik yolun izlerini bulmak mümkündür. Fakat oldukça tahrip olmuş yolun mimarisi ve ebatları hakkında bir şeyler söylemek güçtür (Res., 9).

6) Keramikler:

Takkeli Dağ ve çevresi erozyona müsait bir yapı içindedir. Bu nedenle sürekli olan erozyon yerleşme izlerini yoketmektedir. Erken dönem keramiğini bulmak oldukça güçtür. Bölgede bulabildiğimiz en erken keramikler Roma dönemine aittir (Lev., I, Res., 11). Kalenin doğu yamacında, tahminen kale kapısı yakınında beyaz mermerden yapılmış, küçük bir kitabe parçası bulduk. Üzerinde Grekçe Alfa ve Pi harfleri bulunmaktadır (Lev., I, 12, Res., 12). Keramik buluntulardan edindiğimize göre antik yerleşme Takkeli Dağ'ın 1 km. doğusuna kadar yayılmıştır. Kale çevresinde Ortaçağ keramiği oldukça fazla bulunmuştur. Sırlılar bunların başında gelmektedir (Lev., II, 12). Bunlardan bir tanesinde açık mavi üzerine lacivert süslemeler yapılmıştır (Lev., II, 20 Res., 13).

SONUÇ

Neolitik dönemden itibaren yerleşmeye sahne olmuş Konya çevresinde tarihin çeşitli dönemleri ile ilgili önemli yerleşmeler mevcuttur. Kevele Kalesi de bunlardan biridir.

Bura da, Kevele Kalesi'nde yapmış olduğumuz kısa bir gezi sonucunda gözümüze ilişen özelliklerini vermeye çalıştık. Kevele ve çevresinde yapılacak sistemli araştırmalarda daha kapsamlı bilgiler elde edilecektir. Kevele Kalesi ya da Takkeli Dağ tarihi eserleri bakımından zengin olduğu kadar, tabiat güzelliği ile de dikkat çekicidir. Zira Konya'nın bu yükseklikten görünüşü oldukça mükemmeldir. Eğer Takkeli Dağ'a ulaşım kolaylaştırılırsa, turizme katkısı büyük olacaktır.

* Bu çalışma, Takkeli Dağ'a 1991 yılının Ekim ayında Prof. Dr. Nejat Göyünç, Prof. Dr. Wolf Hütteroth ve Arş. Gör. Mustafa Özadaşık, 1993 yılının Haziran ayında Arş. Gör. Dr. Ali Galip Baltaoğlu ve Arş. Gör. Güngör Karauğuz ile birlikte yaptığımız iki ayrı gezi sonucu gözlemlerimizdir. Yardımlarından dolayı, gezi ekiplerimize ve keramik çizimlerini yapan Arş. Gör. Özdemir Koçak'a teşekkür ederim.

DİPNOTLAR

- ** Selçuk üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.
- 1) W. Ramsay, (Çev. M. Pektaş), Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, İstanbul, 1960, s. 398; Kaballa'nın Bizans tarihinde çok önemli bir yeri olduğu anlaşılmaktadır. Ramsay Kaballa'yı Çiğil'de gösteriyorsa da, savaşın istikameti nedeniyle Sultan Mes'ud'un Bizans'ın işgal ettiği bir bölgeye doğru kaçması gerekir. Çünkü Bizans güçleri Konya'ya batıdan gelmiştir.
 - 2) W.M. Calder-G. E. Bean, A Classical Map of Asia Minor, London, 1958, Harita Gf.; T. Baykara, Türkiye Selçukluları Döneminde Konya, Ankara, 1985, s. 32.; A.N. Atsız, Aşıkpaşaoğlu Tarihi, Ankara, 1985, s. 170 vd..
 - 3) T. Baykara, a.g.e., s. 25.; M.H. Yinanç, Anadolu'nun Fethi, İstanbul, 1944, s.67.
 - 4) İ.Hakkı Konyalı, Abideleri ve Kitabeleri ile Konya, 1964, s. 165 vd..
 - 5) Hüseyin Dural-Tuna Ekim, Takkalı Dağların Florası, S.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi, S.III, Konya, 1984, s. 186.
 - 6) Araştırmamızda bu bilgileri veren Prof Dr. W.D. Hütteroth'a teşekkür ederiz.
 - 7) Dural-Ekim, a.g.m., s. 186 vdd.
 - 8) Ufuk Esin, İlk Üreticiliğe Geçiş Evresinde Anadolu ve Güney-Doğu Avrupa, (C.Ö. 10500 - 7000), Doğal Çevre Sorunu, İstanbul, 1979, s. 45 vd.
 - 9) Füzruzan Kinal, Eski Anadolu Tarihinde Bazı Değişmeler, Cumhuriyetin 50. Yıldönümünü Anma Kitabı, Ankara, 1974, s. 404 vd.; Sedat Alp, Konya Civarında Karahöyük Kazılarında Bulunan Silindir ve Damga Mühürleri, Ankara, 1972, s. 5.
 - 10) S.Alp, a.g.e., s. 265.
 - 11) Otten, Die, 1986 in Boğazköy Gefundere Bronzetafel Zwei Vortrage, Insburck, 1988, s. 3 vd.; Ayrıca Blz. Tübinger Atlas des Vorderen Orient, TAVO, Wiesbaden, 1992, B III 6.
 - 12) G. Alp, Konya'da Frig Çağı, Konya, Haz. F. Halıcı, Ankara, 1987, s. 41 vd.; L. Zoroğlu, Konya Adının Kaynağı Hakkında Dökümanlar, Konya, (Haz. F.Halıcı), Ankara 1987, s. 133.
 - 13) W.M. Calder, Monuments From Eastern Phrygia, MAMA, Manchester, 1956, s. IX-XVII.; J.A. Cramer, A Geographical and Historical Description of Asia Minor, II. Amsterdam, 1972, s. 61 vd.
 - 14) A.H.M. Jones, The Cities of the Eastern Roman Provinces, Oxford, 1971, s. 127.
 - 15) Ramsay, a.g.e., s. 50 vd.; Die Peutingersche Tafel, IX-X.
 - 16) Mehmet Özsait, Hellenistik ve Roma Devrinde Pisidya Tarihi, İstanbul, 1985, s. 64 vd.
 - 17) Cramer, a.g.e., s. 61.
 - 18) Strabon, XII, 569, 1.; Jones, a.g.e., s. 209 vdd.; Magie, Roman Rule in Asia Minor, I, Princeton, 1950 s. 418; II, s. 1271-1272.
 - 19) Strabon, XII, 569, 3; Cassius Dio, II, 2, 1; LIII, 26, 3.
 - 20) Özsait, a.g.e., s. 84 vd.; A.S. Hall, "Notes on inscriptions from Eastern Pisidia", AS, XVIII, 1968, s. 59.
 - 21) Özsait, a.g.e., s. 101 vd.; Hall, a.g.m., s. 60. Barbara Levick, Roman Colonies in Southern Asia Minor, Oxford, 1967, s. 29 vdd.
 - 22) G. Ostrogorsky, Bizans Devleti Tarihi, Çev. Fikret Işıltan, Ankara, 1991, s. 94, I rt. II.
 - 23) Ramsay, a.g.e., s. 398.; Baykara, a.g.e., s. 24.
 - 24) Baykara, a.g.e., s. 25.; Ostrogorsky, a.g.e., s. 323.
 - 25) Baykara, a.g.e., s. 27 vd.
 - 26) Ramsay, a.g.e., s. 398.
 - 27) Konyalı, a.g.e., s. 175.
 - 28) T. Ünal, Karamanoğulları Tarihi, Konya, 1986, s. 72-73.; İ.Hakkı Konyalı, Abideleri ve Kitabeleri ile Karaman Tarihi, İstanbul, 1987, s. 11.
 - 29) Mehmed Neşri, Kitab-ı Cihan-Nüma, Yay., F.Reşit Unat-Mehmet, A.Köymenç, Ankara, 1987, s. 773.; A. Nihal Atsız, Aşıkpaşaoğlu Tarihi, Ankara, 1985, s. 170.
 - 30) Konyalı, a.g.e., s. 107.
 - 31) R. Naumann, Eski Anadolu Mimarlığı, Çev. B. Madra, Ankara, 1985, s. 70 vd., res. 44, 48.
 - 32) A.M. Darga, Hitit Mimarlığı/ I, Yapı Sanatı, arkeolojik ve filolojik veriler, İstanbul, 1985, 90, Lev. 23, 26, 41 b-c.
 - 33) K. Bittel, Die Hethiter, München, 1976, s. 182, res. 203, 238.
 - 34) A. Akarca, Şehir ve Savunması, Ankara, 1974, s. 196 vd.
 - 35) İ.H. Konyalı, a.g.e., s. 168 vd.

KATALOG

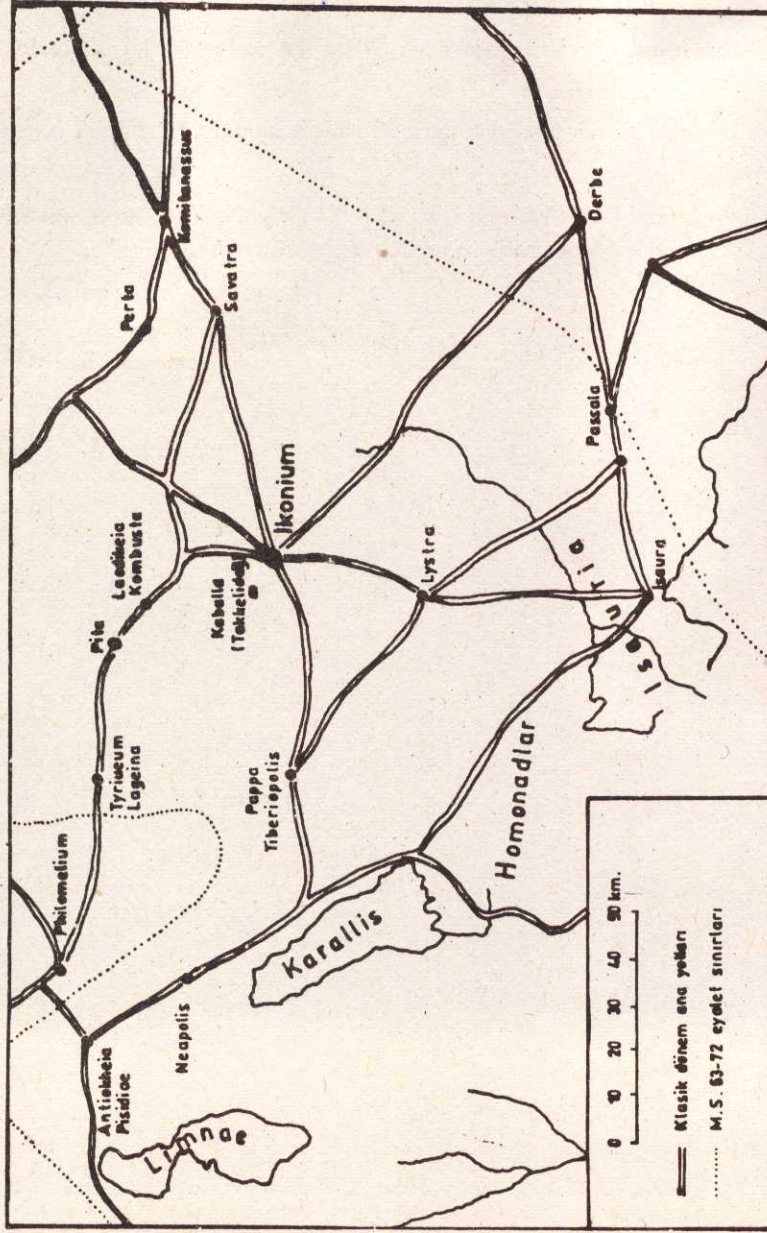
Levha II

1. Kahverengi hamurlu; ince kum, kireç ve mika katkılı; iyi pişirilmiş; içi hamurunun renginde, dışı devetüyü astarlı; çark yapımı.
2. Kahverengi hamurlu; ince kum, kireç ve mika katkılı; iyi pişirilmiş; devetüyü renkte astarlı; çark yapımı; dışı çok silik açkılı.
3. Kahverengi hamurlu; ince kum ve kireç katkılı; iyi pişirilmiş; devetüyü renkte astarlı; çark yapımı.
4. Devetüyü renkte hamurlu; ince kum ve kireç katkılı; iyi pişirilmiş; kendinden astarlı; çark yapımı.
5. Kahverengi hamurlu; orta kum, taşçık, mika ve kireç katkılı; orta pişirilmiş; içi kendinden, dışı koyu gri astarlı; çark yapımı.
6. Kahverengi hamurlu; ince kum, kireç ve mika katkılı; iyi pişirilmiş; devetüyü astarlı; çark yapımı.
7. Kahverengi hamurlu; ince kum, kireç ve mika katkılı; iyi pişirilmiş; içi kendinden, dışı devetüyü renkte astarlı; çark yapımı.
8. Kahverengi hamurlu; ince kum, mika ve kireç katkılı; iyi pişirilmiş; devetüyü renkte astarlı; açkılı; çark yapımı, iç kısımda geniş paralel yivler bulunmaktadır.
9. Kahverengi hamurlu; ince kum, taşçık, mika ve kireç katkılı; iyi pişirilmiş; kendisinden astarlı; çark yapımı.
10. Kahverengi hamurlu, ince kum, taşçık ve kireç katkılı; iyi pişirilmiş, içi kendinden, dışı koyu gri astarlı; çark yapımı.
11. Kahverengi hamurlu; ince kum ve kireç katkılı, kötü pişirilmiş, hamurunun renginde astarlı; çark yapımı.
12. Mermer kitabe parçası. Grekçe Alfa ve Pi harfleri okunuyor.

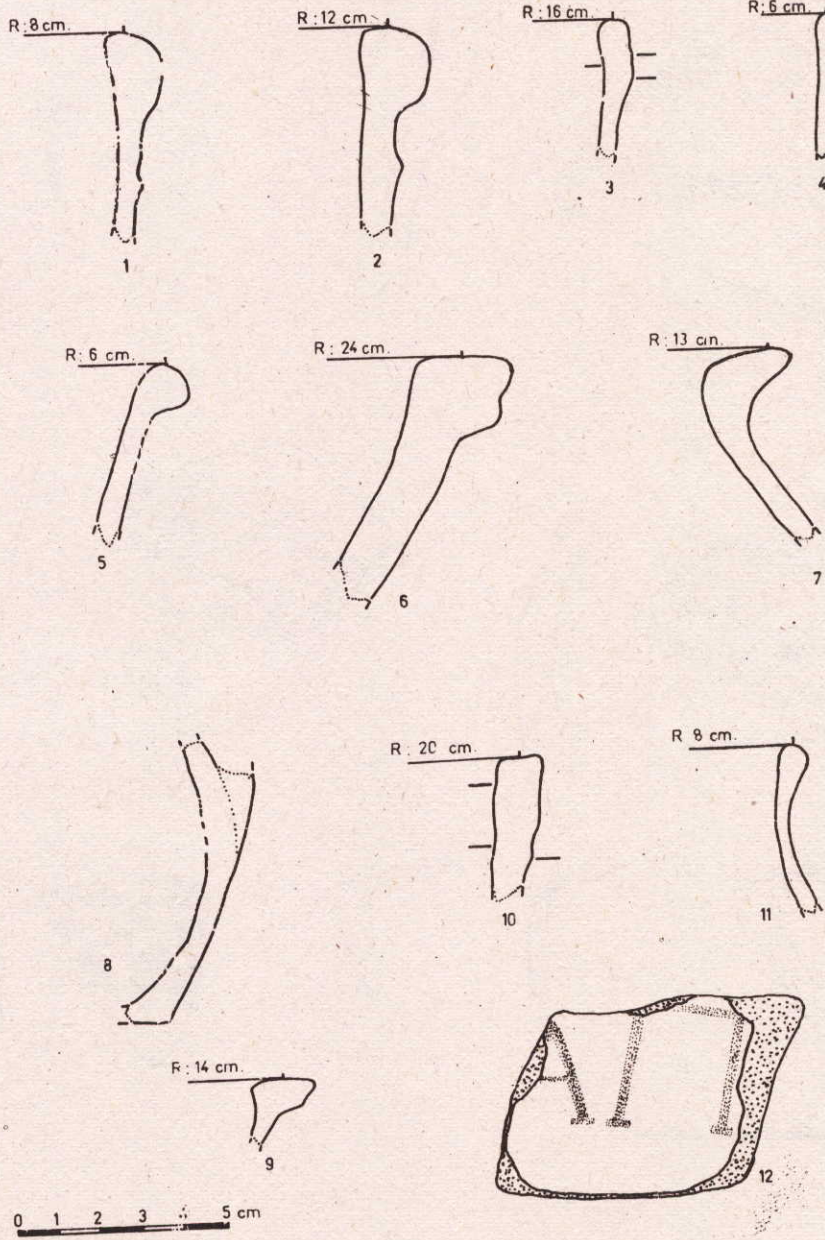
Levha III.

13. Devetüyü renkte hamurlu; ince kum, taşçık ve mika katkılı; iyi pişirilmiş, kendinden astarlı; çark yapımı; dış kesimde-karın üzerinde paralel çizgi bezeli.
14. Kahverengi hamurlu; ince kum, taşçık ve mika katkılı; iyi pişirilmiş; devetüyü renkte astarlı; çark yapımı; karın üzerinde kabartma bezekli.
15. Devetüyü renkte hamurlu; ince kum, taşçık, kireç ve mika katkılı; iyi pişirilmiş; hamurun renginde astarlı; çark yapımı; dış kısmında kabartma yiv bezemeli.

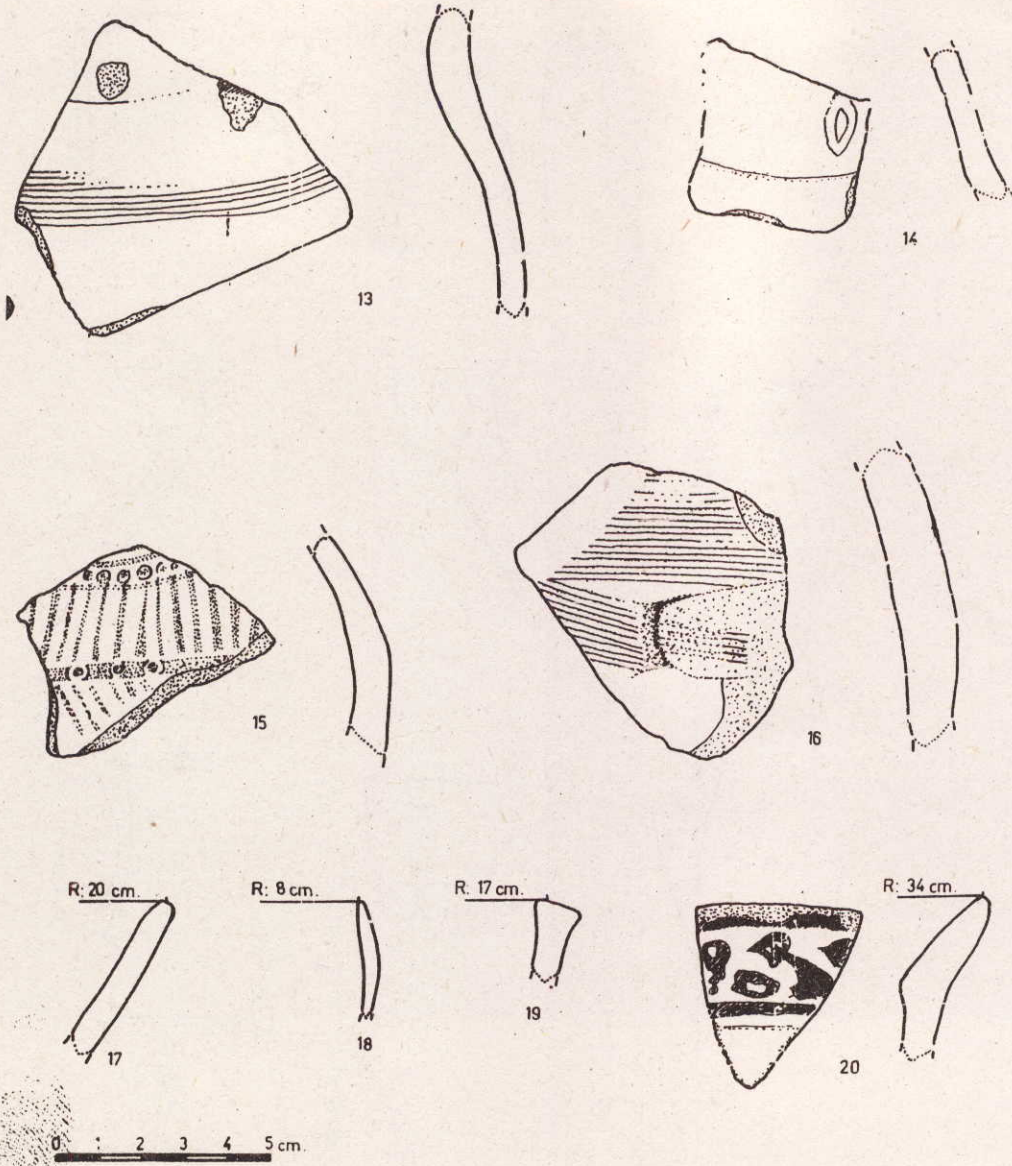
16. Kahverengi hamurlu; ince kum, kireç ve mika katkılı; iyi pişirilmiş; içi kendinden, dışı devetüyü astarlı; çark yapımı; dış kesimde çizgi bezeli.
17. Kahverengi hamurlu; ince kum, kireç ve mika katkılı; iyi pişirilmiş yeşil sırlı; açkılı; çark yapımı.
18. Kahverengi hamurlu; ince kum katkılı; iyi pişirilmiş; iki tarafı da açık mavi sırlı; çark yapımı.
19. Kahverengi hamurlu; ince kum ve kireç katkılı; iyi pişirilmiş, yeşil sırlı; açkılı; çark yapımı.
20. Kahverengi hamurlu; ince kum ve mika katkılı; iyi pişirilmiş; kendinden astarlı; açkılı; çark yapımı; iç kısımda mavi beyaz (boya) bezeli.

Harita: İlkçağ'da Konya Ve Çevresi

Çizim 1: Roma Dönemi Keramikleri

Çizim 2: Ortaçağ ...kleri

Resim 1: Takeli Dağ'dan Görünüş

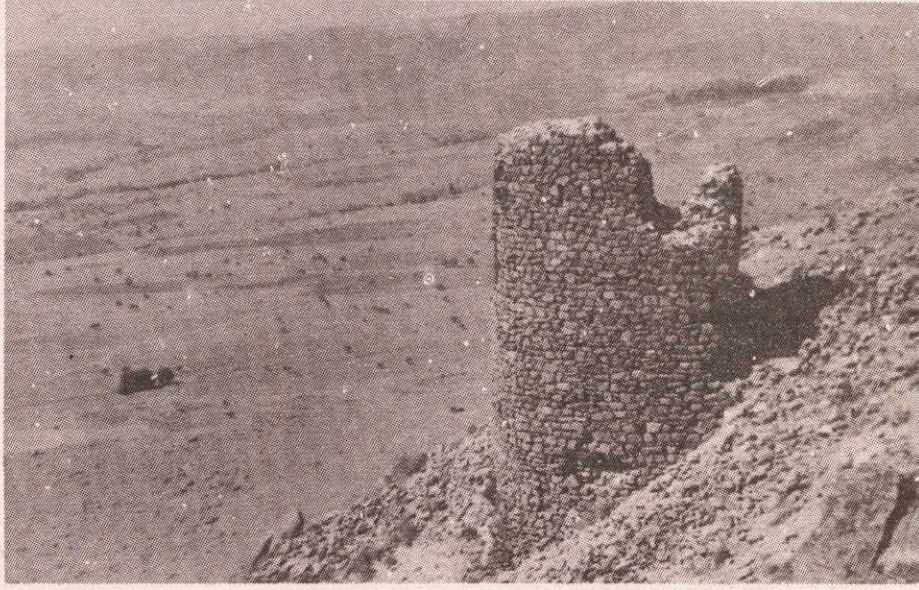
Resim 2: Erken Surlardan Kalıntılar

Resim 3: Klasik Dönem (?) Surları

Resim 4: Ortaçağ Surları

Resim 5: Ortaçağ Kulesi

Resim 6: Kalenin Kuzeyindeki Büyük Sarnıç

Resim 9: Kaya Mezarlarından Kremasyon Mezar

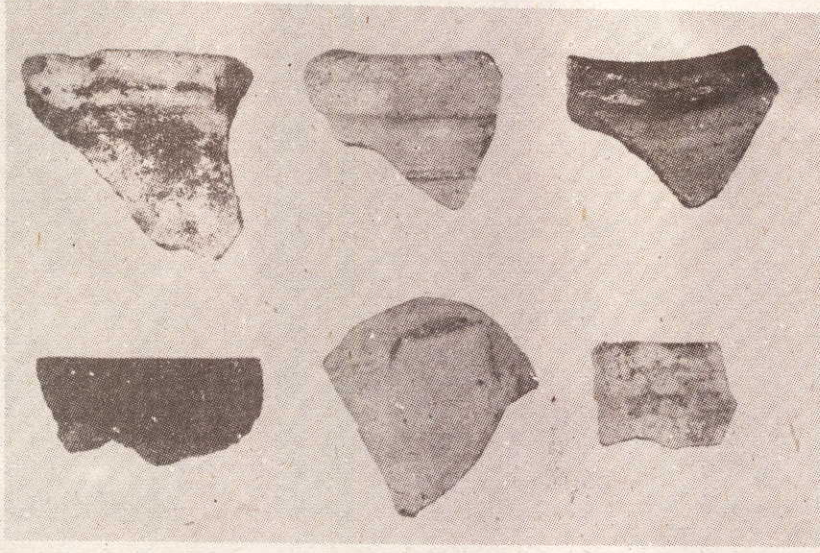
Resim 10: Kaya Mezarlardan Erozyon Tarafından Örtülmüş Birtanesi

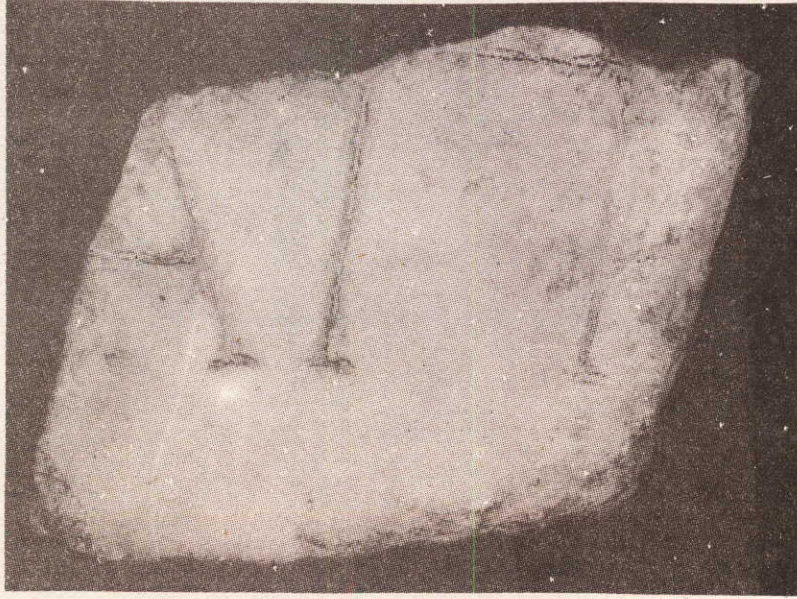
Resim 7: Tapınak

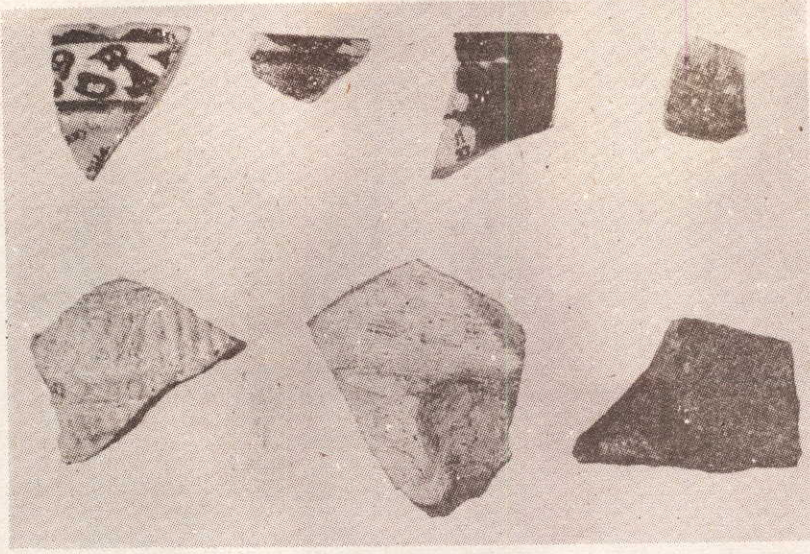
Resim 8: Tapınak, İçten Görünüm

Resim 11: Roma Dönemi Keramikleri

Resim 12: Roma Dönemi Kitabe Parçası

Resim 13:Ortaçağ Keramikleri